

BURSA'NIN TARİHİ MAHALLELERİ II

HOCATAŞKIN, KURTOĞLU, MEYDANCIK, NAMAZGAH, YEŞİL

BURSA MAHALLE HAZİRELERİ II. HOCATAŞKIN - KURDOĞLU - MEYDANCIK - NAMAZGAH - YEŞİL

Yrd. Doç. Dr. Bedri Mermutlu*

Giriş

Diğer tarihi mahallelerde olduğu gibi Kurdoğlu, Namazgâh, Yeşil, Hoca Taşkın, Meydancık mahalleleri sahasında yer alan mezarlıklar da taşlarında hecelediğimiz kelimelerle Bursa'nın tarihini ele veren şifrelerle doludur. Bu taşların dilini çözmek kültür tarihimizi ölülerimizin taşlara kazınmış son sözleriyle doğrularak yeniden yazmak ya da eksik sayfalarını tamamlamak demektir. Ne var ki korunmaları hiç de zor olmadığı, varlıklarını devam ettirmek için insanlardan özel bir muamele beklemeyip, sadece kendilerine dokunulmamasını talep ettikleri halde, o bile yapılmamış olduğu için tarihe tanıklık yapan bu eski taşlar hızla tahrip edilerek yok olmuşlardır. Ölüleri bir kere daha öldüren bu meşum katliamdan her nasılsa arta kalan her parça taş, tarihin asil bir parçası olarak tarih kadar gizemli, tarih kadar mağdur ve tarih kadar mağrurdur. Bu yüzden onlara yaklaşırken ve dokunurken zaman ötesi ve nesne ötesi bir ürperti duyar, yüzyıllar öncesine dokunduğumuzu hissederiz.

Söz konusu bölgede azalmış olsalar da sessiz ama ruhaniyetli ihtişamlarıyla her biri tarih kokan ve bulunduğu yerden bizi aydınlatan Osmanlı mezar taşlarını mahalledeki yerleriyle şehir ve tarih meraklılarına tanıtmak bu tarih ve ecdat yadigârlarına karşı ödememiz gereken kutlu bir borçtur. Ancak mezarlarını ve taşlarını yok ederek izlerini sildiğimiz geçmiş zaman büyüklerimizden bizi bağışlamalarını dilerken, taşına ulaşamadığımız kişilerin çok az bir kısmının da olsa ismine ve defin yeri bilgisine, elde edebildiğimiz tüm imkanları kullanarak ulaşmış olmamız

toplumsal cürmümüzün küçük bir kefareti olarak kabul edilirse teselli bulacağız.

Söz konusu mahallelerde bulunan hazireler genelde olduğu gibi, mescitler, türbeler, tekkeler ve mektepler civarında teşekkül etmiştir. Ayrıca bu bölgede Kurdoğlu Mezarlığı, zamanında, genel bir mezarlık olarak yer almıştır.

Cami ve Mescit Hazireleri

Bölgede bulunan Selimzade Camii avlusunda açıkça bir mezarlık bulunmamakla birlikte, beş mezar yeri yer almaktadır. Bu mezar yerlerinin ne kadar gerçekçi olduğu bilinmez. Camiin ön tarafındaki türbede, 1611 yılında vefat eden müderris Selimzade Mehmed Efendi'nin kabri¹ dışında tarihi kaynaklarda Selimiye Camii'nde herhangi bir definden söz edilmemesi, buraya kimlerin defnedildiğine dair elimize bir bilgi vermemektedir. Bahçede bulunan eski taşlara ait başlıklar, eğer başka yerden buraya gelmemişse, cami bahçesindeki kaybolan mezarlara işaret olarak algılanabilir.

Hoca Taşkın Camii bahçesinde yer aldığı tarihsel olarak bilinen tek mezar, Camii yaptıran ve 1487 tarihinde vefat eden² Hoca Taşkın'a ait mezardır. Ancak, cami avlusunda günümüzde yine tek mezar bulunmakla birlikte, buradaki taş Hoca Taşkın'a ait olmayıp, ondan aşağı yukarı yüz yıl sonra vefat etmiş olan Hacı Hüseyin bin Abdullah'a ait

1 M. Selim Arık vd., Bursa Camileri Albümü, Bursa Müftülüğü, Euromat, İstanbul 2004, 160.

2 Kâmil Kepecioğlu, Bursa Kütüğü I-IV, Haz. Hüseyin Algül vd., Bursa Büyükşehir Belediyesi Yay., Bursa 2009, IV, 170.

*Uludağ Üniversitesi, Sanat Tarihi Bölümü Emekli Öğretim Görevlisi

olarak görünmektedir. 981 Zihicce/1574 Nisan tarihli taş, Hoca Taşkın Camii'ne başka definlerin de yapılmış olduğunu gösterir.

Namazgâh mahallesi Havlucu Sokak'ta bulunan Mesud Makremevi Camiinin II. Murad devrinde yaptırıldığı söylenmekte ise de³ bu konuda kesin bir bilgi yoktur. Ancak on altıncı yüzyıldan önce mevcut olduğu, haziresindeki mezarlardan anlaşılmaktadır.

Mesud Makremevi Haziresi

Cami, banisinin adıyla anılmıştır. İlk haliyle büyük bir cami olduğu halde⁴ zamanla harap olmuş ve 1965 yılında betonarme olarak daha küçük boyutta inşa edilirken eski mimarisinden hiçbir eser kalmamıştır.⁵ Camiinin kible tarafında küçük fakat eski bir haziresi bulunmaktadır. Haziredeki altı taştan beşi Hoca Mehmed ailesi bireylerine ait olup hepsinin vefat tarihi 935/1529'dur. Yerinde olan mezar taşları şu isimlere attır: Hoca Mehmed Bin Sarı Yusuf 935/1529; Mustafa bin Hoca Mehmed 935/1529; Aişe bint Hoca Mehmed 935/1529; Satı Hanım. Taşlardan biri yazısız;

birinin de isim kısmı okunamamakla birlikte vefat tarihi olarak 935/1529 tarihi bulunması bu taşın da Hoca Mehmed ailesinden birine ait olduğunu düşündürmektedir.

II.Murad'ın veziri olan Fazlullah Paşa tarafından Emir Sultan'ın alt tarafında yaptırılan mescit günümüze harap bir halde gelmiş, ancak son zamanlarda onarıma alınmıştır. Mescit civarında bir de medrese olduğu bilinmektedir.⁶ Mescit gibi medresenin de ancak duvar kalıntıları ayakta kalmıştır. Bu mescide ve medreseye Feyzullah Mescidi ve Medresesi de denmektedir. Hâlâ günümüzde medresenin bulunduğu sokağın adı Feyzullah Sokak olarak devam etmektedir. Mescidin haziresinde başta Feyzullah Efendi olmak üzere, Kamer Kadın bint Seydi Ali 996/1588; Tifil Necib Veli Beg 1106/1694; Hacı Şeyhi Efendi Ağa 1117/1705; Şerife Zeyneb Hanım 1183/1769; Eşrefzade Abdülkadir'in kızı Şerife Mediha Hanım 1204/1790 ve müderris Boyacızade Seyyid Mehmed Abdullah Efendi 1250/1834 gibi isimlere ait kabirler bulunduğu bilinmekle birlikte bunlardan hiçbir iz kalmamıştır.

Namazgâh Camii, on beşinci yüzyılın son çeyreği içinde Emir Sultan'ın müridi Sufi Mehmed Efendi tarafından yaptırılmıştır. 1977 yılında esaslı bir onarım gören camiin⁷ doğu tarafında Sufi Mehmed Efendi'ye ait üstü açık tek kişilik türbe yer alır. Sufi Mehmed Dede halk arasında "Et Dede" olarak bilinmektedir. Camiinin bahçesinde bulunan mezar taşlarının gerçekten buraya ait oldukları şüpheli olmakla birlikte Namazgâh civarına vaktiyle çok sayıda definlerin yapıldığı bilinmektedir. Günümüzde cami bahçesinde dağınık halde bulunan taşlar oldukça eski tarihlere ait taşlardır. Sufi Mehmed Efendi'nin (Et Dede) 832/1429 mezarı dışında, Mehmed bin Mustafa 965/1558; Abdülmümin bin Oruç Bey'e ait taşlarla "Devletlü Baba Paşa'nın" bir yakınına ait olduğu tahmin edilen bir taş ve üzerinde sadece Rebiülahir 987/Haziran 1579 tarihinin yer aldığı bir diğer taş bu hazirede halen bulunan taşlardır. Bununla birlikte, Namazgâh civarına

3 Anık, Bursa Camileri, 150.

4 Kepecioğlu, Bursa Kütüğü, III/190.

5 Anık, Bursa Camileri, 150.

6 Kâzım Baykal, Bursa Ve Anıtları, 3. Baskı, Hakimiyet Matbaası, Bursa 1993, 147.

7 Anık, Bursa Camileri, 154.

defnedildiklerini tarihsel kayıtlardan tespit ettiğimiz kişilere ait olmakla birlikte bugün kaybolmuş taşlar uzun bir liste oluşturmaktadır: Hoca Ali bin Hoca Hayreddin el-Kebir, 945/1538; Kaya bin Ali 983/1575; Mehmed bin Karaca Beg 983/1575; Mustafa Çelebi bin Hacı Cafer 984/1576; Kadı Kemal Efendi bin Halil Efendi 1000/1592; Mehmed Çelebi bin Osman Çelebi 1010/1602; Mehmed Efendi bin Kemaleddin 1053/1643; Eşrefzade Sancaktarı Süleyman Dede 1212/1798; Ramazan Baba Dergahı Şeyhi ve Ali Semerkandî soyundan Seyyid Şeyh Ahmed Hikmet Efendi 1263/1847; Hoca Hayreddin el-Kebir; Fatma bint Üveys; Larendeli Mustafa bin Sarı Abdurrahman Efendi; Amasyalı Mustafa Çelebi bin Hoca Memi; Adanalızade Aişe bint Mehmed Çelebi; Çelebi Mehmed.

Namazgah'tan Yeşil külliyesine giderken bir zamanlar bu bölgede bulunan on beşinci yüzyıl yapısı Ekincioğlu Mescidi'nde, mescidi yaptıran Tosyalı Hacı Ali Baba'nın medfun olduğu bilinmektedir. Ancak mescitten ve mezardan günümüze bir şey gelmemiştir.⁸

Türbe çevreleri

Aşıkpaşazade'nin, kitabında uzun paragraflar ayırdığı dikkat çekici bölümlerden biri Sultan Murad Hudavendigâr'ın oğlu Şehzade Bayezid ile Germiyanolu Süleyman Şah'ın kızı Devlet Hatun'un düğünüdür.⁹ Anne tarafından Mevlânâ'nın torunu olan Devlet Hatun aynı zamanda Sultan Çelebi Mehmed'in annesidir. Yıldırım'ın oğullarına Çelebi sıfatının verilmesi Devlet Hatun nedeniyledir. Devlet Hatun 816/1413 tarihinde vefat edince Çelebi Sultan Mehmed annesi için bir türbe yaptırmıştır. Göz kamaştıran sandukasıyla günümüze kadar yerinde olan açık türbenin civarında on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllara ait iki mezar taşı daha yer almaktadır. Bunlar Halil Efendi'ye ait 1151/1738 tarihli taşla Hacı Mehmed Salih Efendi'ye ait 1223/1808 tarihli taştır. Mezar taşındaki övgülü ifadeden, Hacı Mehmed Efendi'nin yedi

defa hacca gitmiş, farz namazlarını daima camide kılmaya özen gösteren, ibadetlerine düşkün, tevazu sahibi bir kişi olduğu anlaşılmaktadır.

Yeşil Türbe Hazinesi

⁸ a.g.y.

⁹ Aşıkpaşazade, Tevârih-i Âl-i Osman, Haz. Âli Bey, Matbaa-i Amire, İstanbul 1332, 56-59.

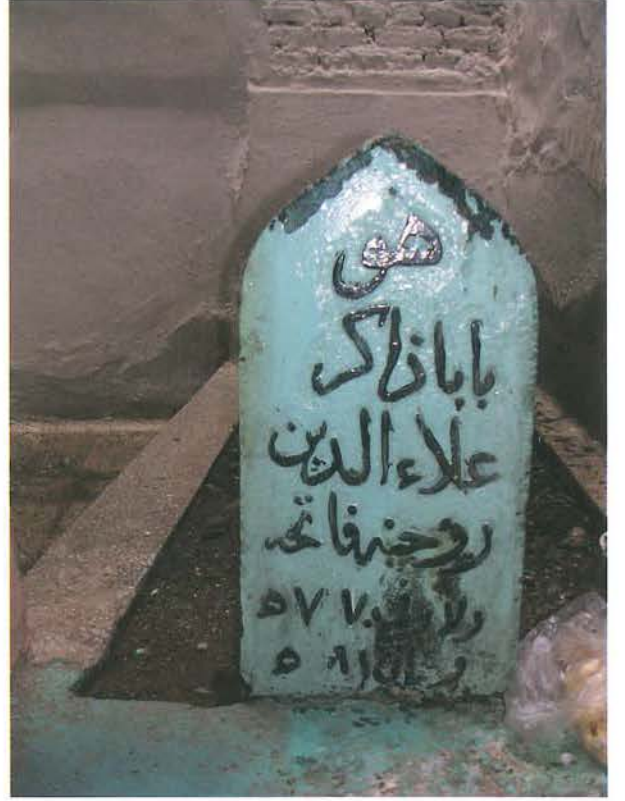
Çelebi Sultan Mehmed'le birlikte Selçuk Hatun, Hafsa Sultan, Ayşe Sultan, Daye Hatun, Şehzade Mustafa, Şehzade Mahmud, Şehzade Yusuf'a ait sandukaların bulunduğu Yeşil Türbe Doğu dünyasının sayılı türbe yapılarından biridir. Yeşil Türbe için, Osmanlı'nın Tac Mahalı diyebiliriz. Türbenin yapısal unsurları ve mimarisi sanat tarihçilerinin ve mimarların zevkle ilgilenmeye devam ettikleri çalışma konularıdır. Yeşil Cami'e ait bir hazire bulunmadığı halde Türbenin bahçesinde az sayıda olmakla birlikte önemli şahsiyetlere ait olduğu anlaşılan mezarlar yer alır. Türbenin batısında ve kuzeyinde yer alan toplam dokuz mezar şu isimlere aittir:

Huban Hatun 855/1451; Mustafa Bey'in annesi Hatun; Süleyman Çelebi bin Mahmud Bey 860/1456; Hasan Can Efendi 974/1567; Kâtip Abdullah Efendi 1142/1730; Mehmed 1175/ 1762; Kâtipzade Mustafa Efendi 1181/1767; Kâtipzade Zeynelabidin Efendi 1190/1776; Külâhizade Hacı İbrahim Hakkı Efendi 1312/1894; Ahmed Aziz Paşa 1229/1814.

Mezar taşlarının hemen hepsi, sahiplerinin konumuna uygun biçimde görkemli taşlardır.

Tekke Hazireleri

On dördüncü yüzyılın önemli bir dervişi olan Baba Zâkir, şimdiki Yeşil türbenin yukarı tarafında bir zaviye kurmuş ve zaviyesine gömülmüştür. Bir ara mescit olarak da kullanılan Baba Zâkir Zaviyesinden¹⁰ günümüze bir şey gelmemiştir; ancak zaviyenin yerinde şimdi yer alan bir apartmanın altında korunmuş olarak Baba Zâkir'e ait mezardan başka, bitişik binanın bahçesinde iki mezar taşı yer almaktadır. Bu taşlardan biri Safer 946/Temmuz 1539 tarihli ama isimsiz; diğeri Hatice bint Hüseyin adlı hanıma ait ama tarihsizdir. Baba Zâkir'e ait taş ise orijinal olmayıp sonradan yenilenmiş, yenilenme sırasında da üzerinde yanlış bilgilere yer verilmiş bir taştır.

Baba Zâkir'in mezar taşı

Baba Zâkir Zaviyesiyle yakınındaki Selami Ali Efendi Zaviyesi birbirlerine yakın olmaları dolayısıyla tarihsel kayıtlarda yer alan kimi mezarların bu iki zaviyeden hangisine dahil olduğu hususunda bazı karışıklıklar yaşanmaktadır. Bununla birlikte Baba Zâkir zaviyesi haziresinde gömüldüklerini bildiğimiz halde bugün mezarı yerinde olmayan kişiler şu isimlerdir: Vaiz Hindî Mehmed Efendi 1145/1733; Celvetî Şeyhi Sebbağ Hacı Ahmed Dede 1155/1742; Müderris Ahıskalı Fazıl Hasan Efendi 1213/1799; Reisülkurra Müderris Seyyid Hafız Mehmed Tahir Efendi Şevval 1246/Mart 1831; Nakşibendi Şeyhi Tekfurdağlı Said Efendi 1307/1890.

Selami Ali Efendi Dergahı Aziz Mahmud Hüdai'nin halifelerinden Selami Ali Efendi tarafından on yedinci

10 Mehmed Şemseddin, Bursa Dergahları-Yadigâr-ı Şemsi I-II, Haz. Mustafa Kara-Kadir Atlansoy, Uludağ Yayınları, Bursa 1997, 280.

yüzyılda bir Celveti dergahı olarak bina edilmiştir.¹¹ Bu tarihlerden itibaren tekkenin haziresine definler yapılarak gelişkin bir tekke haziresi ortaya çıkmıştır.

Selami Ali Efendi Haziresi

Günümüze kadar fazla bir kayba uğramadan gelen hazirelerden biri olan Selami Ali Efendi haziresinde günümüzdeki durumu itibariyle tekke şeyhlerinden Said Efendi'nin kabri dışında şeyh kabri bulunmazken Nizamzade ailesi bireylerine ait önemli sayıda mezar yer almaktadır. Nizamzadeler, on yedinci yüzyıl sonlarından itibaren izleyebildiğimiz önemli bir ulema ailesidir. Ailenin cediti Elhâc Mustafa Efendi Yeşil Cami İmamı ve devrinin önde gelen kıraat ve musiki üstatlarından. Musikişinas Mevlidî Osman Efendi'nin öğrencisidir.¹² Mustafa Efendi'nin Yeşil Cami İmamı olması Sultan İmamı olarak anılmasına neden olmuştur. Mustafa Efendi, Şeyh Selami müritlerinden olduğu için vefatında onun dergahına gömülmüş, kendisinden sonra gelen aile bireylerinin büyük bir kısmı da aynı yere gömülmüşlerdir. Mustafa Efendi'nin oğlu ve onun gibi musiki üstadı, mevlithan ve Yeşil Cami İmamı olan Nizameddin Efendi de burada gömülüdür. Selami Ali Efendi Tekkesi haziresinde

bulunan on dokuztaştan on üçünün Nizamzadeler'e ait olması burayı Nizamzadelerin aile mezarlığı yapmış gibidir. Geri kalan taşlardan biri Selami Ali Şeyhi Mehmed Said Efendi'ye ve bir taş da onun zevcesi Hafize Hanım'a aittir. Diğer taşlar bir aile bağı içinde göremediğimiz münferit kişilerin. Ancak onların da tekkeyle bir intisap ilişkisi içinde olduklarını söylemek yanlış olmaz.

Günümüzde dergahın ayakta kalan tevhidhanesinin mülkiyeti vakıflarda olup özel şahıslara konut olarak kiralanmıştır. Yıkılan diğer kısımların arsası boş olarak durmakta; hazire bölgesi ise -birkaç kayıp dışında- her nasılsa kendini koruyarak günümüze kadar ulaşmış bulunmaktadır.

Selami Ali Haziresinde taşı bulunan mezarlar şu isimlere aittir: Yeşil Cami İmamı, musikişinas, mevlithan, alim elhâc Mustafa Efendi 1133/1721; Yeşil Cami İmamı, musikişinas, mevlithan, alim Nizameddin Efendi, 1150/1737; Nizameddin Efendizade Şerife Munise Molla, 1164/1751; Nizameddin Efendizade Seyyid Mehmed Pir Molla Efendi, 1171/1758; Yeşil Cami İmamı, musikişinas, mevlithan, alim Nizamzade ikinci Mustafa Efendi 1175/1762; Nizameddin Efendizade Şerife Edibe Molla 1175/1762; Nizameddin Efendizade Seyyid Mehmed Talib Molla 1175/1762; Nizameddin Efendizade Seyyid Mehmed Veyis Molla 1176/1763; Şeyh Said Efendi 1213/1798; Şeyh Said zevcesi Hafize Molla 1213/1798; Hatemzade Ahmed Ağa 1223/1808; Nizameddin Efendizade müderris Mehmed İzzet Efendi 1229/1814; Nizamzade Reis Efendi 1230/1815; Nizameddin Efendizade Müderris Seyyid Mehmed Şanî Efendi 28 Zilhicce 1233/29 Ekim 1818; Nizamzade müderris Seyyid Necib 1236/1821; Mizan-ı Harir Emîni Ziya Efendi'nin eşi Zeyneb Fahrünnisa Hanım (Moralı) 1237/1822; Hatice Hanım (Moralı) 1241/1826; Neş'et Efendi'nin kızı Fethiye Hanım 1252/1836; Nizamzade Nizam Efendi 1264/1848.

¹¹ M. Şemseddin, Yadigar, 424.

¹² İsmail Belig, Güldeste-i Riyaz-ı İrfan Ve Vefeyat-ı Danişveran-ı Nadiredan, Haz. A. Abdulkadiroğlu, Anıl Matbaası, Ankara 1998, 529.

Selami Ali Efendi Haziresi'nde bir mezar taşı

Selami Ali Efendi haziresine defnedildiklerini tarihsel kayıtlardan öğrendiğimiz halde bugün mezar taşları yerinde olmayan isimler ise şunlardır: Musikişinâs, mevlithan Hatem Mehmed Efendi bin Şeyh İbrahim Efendi 1153/1740; Dergah Şeyhi ve Baba Zâkir Mescidi İmamı Kölezade Şeyh İbrahim Efendi 1249/1833; Şeyh Mehmed Ataullah Efendi 1253/1837; Dergah Şeyhi ve Hikmetizade Dergahı İmamı Şeyh Hacı Halil Efendi 1258/1842; Şeyh Hakkı Efendi bin İbrahim Edhem Efendi 1342/1924.

İbrahim Haydar Dede, Kütahya'dan gelerek Bursa'da Şible Mahallesi'ne yerleşmiş ve oturduğu evi zaviye yapmış ümmi bir şeyhtir. Kadiri ve Sa'di olan İbrahim Dede'nin, 1911 yılında vefat ettiğinde zaviyesinin yanına gömüldüğü bilinmektedir.¹³ Ancak bugün zaviyeden ve mezardan bir iz kalmamıştır.

Kuşadalı İbrahim Efendi'nin halifesi olan ve on sekiz yıl Yeşil Cami'de imamlık yapan Şabani Şeyhi Hacı Şevki Efendi oturduğu evi 1851 yılında tekke haline getirmiştir.¹⁴ Yakın tarihlere kadar varlığı devam eden bina harap hale gelerek yıkılmış, sonradan Belediye tarafından yeniden onarılmıştır. Ancak bu tekkeye ait herhangi bir mezarlıktan söz edilmemiştir. Dergah şeyhi Şevki Efendi ve aile mensupları Dergah'a değil Emir Sultan Mezarlığı'na defnedilmişlerdir. Dergah binasının onarımı sırasında molozlar arasında rastladığımız yazısız bir Zeyni taşının buraya başka bir yerden geldiği muhakkaktır.

Karamazak Mahallesinde, 1490'dan önce mescit olarak yapılan bina sonradan Sadi Dergahı olarak kullanılmaya başlanmıştır.¹⁵ Ancak dergahın harap olmasıyla, mahallelinin gayretiyle mescit olarak yeniden yapılmıştır. Tekkeye ait türbe yıkılmış, ancak binalar arasında üç mezar korunmuştur. Bu mezarların ikisinin Yunus adlı kişilere ait olduğu görülmektedir. Bunlar, taşlarında Merkad-i Yunus Emre, Merkad-i Aşık Yunus, Merkad-i Abdürrezzak yazılarının bulunduğu kabirlerdir. Karamazak Dergahının ikinci kurucusu sayılan ve 1856 yılında vefat eden Sadi Şeyhi Esad Efendi'nin mezarı da burada olduğu halde¹⁶ şimdi mevcut değildir.

Mektep ve medrese hazireleri

Hoca Taşkın Camii'nin alt tarafında bulunan ve on beşinci yüzyılda Hamza Bey'in kardeşi Bayezid Paşa tarafından

13 M. Şemseddin, Yadigâr, 263.

14 M. Şemseddin, Yadigâr, 339.

15 Kepecioğlu, Bursa Kütüğü, III/10-11.

16 M. Şemseddin, Yadigâr, 611.

inşa ettirilen Medresenin duvar kalıntıları hâlâ mevcuttur. 1934 yılında yıkılarak arsası satılan ve yerine evler yapılan¹⁷ Medresenin haziresi yok olmuştur. Günümüzde evlerin zemin kısmını oluşturan taş duvarlar medresenin varlığına ve yerine işaret etmektedir.

Medresenin haziresinde yatan kişilerden beşinin ismi bilinmektedir. Bu isimler, başta Vezir Bayezid Paşa 825/1421 olmak üzere, Bayezid Paşa'nın oğlu, komutanlardan ve Eski Saray civarındaki medresenin banisi İsa Bey; Şeyh Muhyiddin Efendi 876/1471; Hacı Sinan bin Hacı Süleyman 987/1579 ve İdris Dede'dir 1320/1902.

Hacı Fethullah Efendi Mektebi, Havlucu Sokak'ta yıkık bir bina olarak durmaktadır. Binanın ayakta kalan duvar kısımları, yapının oldukça sanatlı bir mimari eser olduğu izlenimini vermektedir. Bazı kaynaklarda burası Hacı Budak Muallimhanesi olarak da geçmektedir. Kazım Baykal'ın ifadesine göre Hacı Budak'ın mezarı da bu civarda imiş.¹⁸ Mektebin haziresinde, 971/1563 tarihinde vefat eden Fethullah Efendi'ye ait mezar taşıyla birlikte on altıncı yüzyıla ait birkaç mezar taşı dağınık ve bakımsız halde yer almaktadır. Bu taşların ait olduğu isimler Ali bin Abdi, Fatma bint Hacı Ferhad 985/1577, Mustafa Çelebi bin Hacı Cafer'dir 984/1576

Fethullah Efendi'ye ait mezar taşı

¹⁷ Mefail Hızlı, Osmanlı Klasik Döneminde Bursa Medreseleri, İz Yayıncılık, İstanbul 1998,89

¹⁸ Baykal, 134.

Kurdoğlu Mezarlığı

Setbaşı Köprüsünün kuzeyi ve Irgandı Köprüsünün doğusunda yer almış ve uzun yüzyıllar genel mezarlık olarak kullanılan Kurdoğlu Mezarlığının, önce Yunanistan göçmenlerine yerleşim yeri açmak amacıyla, daha sonra fabrikalar kurulması dolayısıyla gitgide alanı daralmaya başlamış, nihayet yirminci yüzyılın ortalarına doğru buraya defin yapılması yasaklanmış ve mezar taşları da büsbütün kaldırılmıştır.¹⁹ Günümüzde Kurdoğlu Mezarlığı tamamen yok olan Bursa mezarlıkları arasında yerini almış ve mezarlık sahası konut binalarıyla işgal edilmiş durumdadır. Mezarlıktan kalan tek iz tabip Ağazade Mehmed Nakşi Çelebi'ye ait mezardır. Devrindeki Bursa Hastahanesi'nde tabip ve aynı zamanda nakkaş olduğu bilinen Mehmed Nakşi Çelebi'nin 10 Safer 1056/28 Mart 1646 tarihinde vefat ederek Kurdoğlu Mezarlığı'na gömülmüş olması bu mezarlığın tarihini on yedinci yüzyıl öncesine götürmektedir.

Kurdoğlu mezarlığından kalan son taş - Nakşi Çelebi

Nakşi Çelebi'nin dışında Kurdoğlu Mezarlığına gömüldükleri halde şimdi mezarları ve mezar taşları mevcut olmayan beş isim daha tarihi kayıtlardan öğrenilmektedir. On yedinci ve on sekizinci yüzyıllarda yapılmış olan bu

¹⁹ Kepecioğlu, III/59.

definler şu isimlere aittir: Müderris ve Selçuk Hatun Camii İmamı Lepe Hüseyin Efendi 27 Safer 1068/4 Aralık 1657; müderris Mehmed Hilmi Efendi 1129/1717; medrese mezunu, şair, mühür ustası Resim Mustafa Efendi 1130/1718; imam Hirrezade Ebubekir Efendi 1141/1729; zâkirbaşı ve musikişinas Eşrefi Yakup Dede 1156/1743.

Kurdoğlu mezarlığının yerinde yükselen binalar

Kurdoğlu Mezarlığı'na yapılmış olan definlerin tam bir listesi elimizde olmadığı gibi, elde edilen isimler de ne yazık ki son derece sınırlıdır. Kimi hazirelere ait liste bile, genel bir mezarlık olan Kurdoğlu Mezarlığına defnedildiğini bildiğimiz isimlerin yer aldığı listeden daha geniştir.

Sonuç

Hoca Taşkın, Kurdoğlu, Meydancık, Namazgâh ve Yeşil mahallerini içeren Bursa'nın bu eski yerleşme bölgesi kurulmaya başladığı tarihten beri doğal olarak dini ve sosyal yapılarıyla hizmet verirken bir yandan da bu yapıların bir kısmının çevresinde gömüler yapılmıştır. Hoca Taşkın, Selimzade, Namazgâh, Mesud Makremevi, Fazlullah Paşa ve İkinci camileri; Devlet Hatun Türbesi ve Yeşil Türbe; Baba Zâkir, Selami Ali Efendi, İbrahim Haydar Dede ve Karamazak dergahları; Bayezid Paşa Medresesi ve Fethullah Efendi Mektebi, bu mahallelerde, civarında hazire teşekkül etmiş dini ve sosyal yapılardır. Kurdoğlu Mezarlığı ise tüm bölgeye hitap eden genel bir kabristandır. Kurdoğlu Kabristanı ile diğer yapıların bir kısmı yok olmuş, yok olmayan yapıların ise hazireleri yok olmuş yahut önemli ölçüde zayıflamıştır. Diğerleri için aynı şeyi söylemek mümkün olmasa da, Yeşil Türbe ve Selami Ali Efendi hazirelerinin büyük ölçüde korunmuş olduğu söylenebilir.